

Сутінковий і безмовний ліс швидко йому наскучив. Він справляв враження — до того ж точно — сцени, побаченої за дня. Кипуче тропічне життя о цій порі завмирає: не видно ні тварини, ні пташини, майже не чути гомону. Бенінкаса вертався, коли його увагу привернуло глухе дзижчання. За десять метрів від нього в дупластому стовбурі довкола вхідного отвору роїлися крихітні бджоли. Він обережно наблизився і побачив у глибині дупла десять чи дванадцять темних кульок завбільшки з яйце.

— Це мед, — сказав собі дипломований бухгалтер, ковтнувши слинку. — Мабуть, це воскові кульки, повні меду.

Та між ним, Бенінкасою, і кульками були бджоли. Після паузи він подумав про вогонь; це підняло би добрячі клуби диму. За велінням долі, поки злодій обережно згрібав вогке опале листя, чотири чи п'ять бджіл сіли йому на руку, але не вжалили. Бенінкаса відразу ж піймав одну і, стиснувши її черевце, упевнився, що вона не має жала. Її слина, вже густа, рафінувалась у медову масу. Які дивовижні й добрі створіння!

В одну мить бухгалтер видер воскові кульки і, відійшовши подалі, аби уникнути надокучливого контакту з бджолами, сів на пенюк. З дванадцяти кульок сім містилися пилки. Проте решта були повні меду, темного і трохи каламутного меду, який Бенінкаса жадібно покуштував. Він явно чимось віддавав. Але чим? Бухгалтер не зміг цього визначити. Можливо, то був присмак смоли фруктових дерев або евкالیпта. І через це густий мед лишав по собі ледь терпкий післясмак. Та натомість який він мав аромат!

Бенінкаса, упевнившись, що матиме поживу тільки з п'яти кульок, узявся за них. Його задум був простий: тримати стільник, з якого витікатиме мед, над ротом, та позаяк мед був густий, він, марно просидівши півхвилини

із роззявленим ротом, мусив зробити отвір більшим. Лиш тоді мед важкою цівкою потік на язик бухгалтера.

Один за одним Бенінкаса спорожнив у свій рот п'ять стільників. Марно було і далі тримати їх над ротом, а тим паче оглядати вичерпані кульки; тож бухгалтер мусив змиритися.

А між тим через сидіння із задертою головою він відчув легке запаморочення. Обважнівши від меду, він сидів непорушно й широко розплющеними очима знову розглядав сутінковий ліс. Дерев і земля занадто скособочились, і його голова хиталась у такт із пейзажем.

— Яке цікаве очманіння... — подумав бухгалтер. — А найгірше те...

Коли він підвівся і спробував ступити крок, то мусив знову гепнутися на пеньок. Усе тіло немов налилося свинцем, особливо ноги, здавалося, вони страшенно розпухли. І руки, і ноги в нього свербіли.

— Як дивно, дуже дивно, дуже дивно! — тупо повторював Бенінкаса, проте не дошукувався причини цієї чудасії. — Наче по мені повзають мурахи... Це карателі, — виснував він.

І тут цілком зненацька йому від переляку перехопило подих.

— Мабуть, це мед!.. Він отруйний! Я отруївся!

Під час другої спроби підвестися волосся йому стало дибки від жаху: він не міг навіть поворухнутися. Тепер відчуття свинцевої важкості і свербіжу доходило до пояса. На якийсь час страх померти тут, у жалюгідній самотності, далеко від матері і друзів, цілком позбавив його здатності боронитися.

— Я тут зараз помру. Ще трохи і я вмру!.. Я вже не можу поворухнути рукою!

Охоплений панікою, він, утім, відзначив, що його не лихоманить, не дере в горлі, а серце і легені працюють в

нормальному ритмі. Його тривожні думки змінили спрямування.

— Мене паралізувало, це параліч! Мене не знайдуть!..

Проте його опанувала нездоланна сонливість, і водночас одур дедалі дужчав. Йому здалося, що хистка земля почорніла і стала паморочливо гойдатися. Знову спливли в пам'яті карателі, і в голові, як крайня тривога, засіла думка про те, що оте чорне, що затопило землю...

Він мав іще сили вирватися з цього останнього кошмару, і раптом видав із себе крик, справжній зойк, в якому голос чоловіка за тональністю нагадував нажахану дитину: по його ногах швидко пнулася догори ціла лава чорних мурашок. Довкола нього вся земля почорніла від пожерливих карателів, і бухгалтер відчув, як під підштаниками піднімається потік м'ясоїдних мурах.

Через два дні хресний нарешті знайшов повністю об'їдений скелет, на якому не лишилось ані крихти плоті, вкритий одягом Бенінкаси. Карателі, які досі лазили там, і воскові кульки прояснили достатньо.

Не часто буває, що дикий мед має ці наркотичні чи паралітичні властивості, але його знаходять. У тропіках багато квітів із такими самими особливостями, і вже сам смак меду здебільшого сповіщає про його якість, а саме присмак евкаліпта, що його, як йому здалося, відчув Бенінкаса.

ЗАРІЗАНА КУРКА

Цілими днями четверо недоумкуватих синів подружжя Мадзіні-Феррас сиділи на лавці у дворі. З висолопленими язиками й тупими очима поводили вони головами, роззявивши рота.

Земляний двір із заходу був обгороджений цегляною стіною. Лавка стояла паралельно до неї за п'ять метрів, і вони сиділи на ній нерухомо, втупивши очі в цеглини. Щойно сонце, заходячи, ховалося за стіною, ідіоти тішились. Спочатку їхню увагу привертало сліпуче світло, потроху їхні очі оживали; й нарешті вони починали голосно сміятись, однаково налиті ненаситною радістю, й дивилися на сонце з тваринною втіхою, наче то була їжа.

Іноді, вишикувавшись на лавці, вони цілими годинами гуділи, вдаючи електричний трамвай. Гучні звуки також виводили їх з інертного стану, і тоді вони бігали по дворі, кусаючи себе за язика і ревучи. Та майже завжди перебували в байдужій і понурій дрімоті ідіотизму й увесь день сиділи на лавці, звисивши нерухомо ноги, і пускали липку слину на штани.

Найстаршому було дванадцять, а найменшому вісім. У всьому їхньому брудному й жалюгідному вигляді відчувалася відсутність бодай крихти материнської турботи.

Утім ці четверо ідіотів були колись потіхою для батьків. Через три місяці по шлюбі Мадзіні і Берта спрямували свою близьку любов чоловіка і жінки — і жінки та чоловіка — на значно життєвішу будучність: на сина. Хіба існує більше щастя для двох закоханих, ніж це правдиве освячення їхньої любові, уже вільне від низького егоїзму взаємного кохання без жодної мети і — що є найгіршим для самого кохання — без можливих сподівань на оновлення?

Саме так це сприймали Мадзіні і Берта, тож коли через чотирнадцять місяців по шлюбі в них народився син, гадали, що їхнє щастя збулося. Дитя росло гарне й осяйне, доки йому сповнилося півтора року. Та якось уночі на двадцятому місяці життя хлопчик став кривитися в жахливих корчах і наступного ранку вже не впізнавав батьків. Лікар оглянув його з тією професіональною увагою, що явно шукає причини недуги в хворобах батьків.

За кілька днів у паралізовані кінцівки повернувся рух; та розум, душа, хоча б інстинкт пропали цілком; він зробився цілковитим ідіотом: слинявим, обвислим, назавжди мертвим на колінах матері.

— Сину, дорогий синочку! — ридала вона над отою жахливою руїною свого первістка.

Скорботний батько провів лікаря надвір.

— Вам я можу сказати: гадаю, це безнадійний випадок. Він може поправитися, навчитися всього того, що дозволить йому його ідіотизм, але не більше.

— Так!.. Так! — кивав Мадзіні. — Та скажіть мені: ви думаєте, що це спадкове? Що...

— Щодо спадковості по батьковій лінії, я вже сказав вам, що думаю, коли оглядав вашого сина. А щодо матері, то там одна легеня важко дихає. Більше нічого не бачу, та є там якісь хрипи. Її треба ретельно обстежити.

Душа йому краялася через докори сумління, і Мадзіні подвоїв свою любов до сина, маленького ідіота, який розплачувався за нестримність свого діда. Він також мусив без упину втішати, підтримувати Берту, вражену до глибини душі крахом свого молодого материнства.

Природно, що всю свою любов молодята поклали на сподівання іншого сина. Той народився, і його здоров'я і чистий сміх знову осяяли погасле майбуття. Та коли він мав

вісімнадцять місяців, повторилися конвульсії первістка, і наступного дня виявилось, що другий син став ідіотом.

Цього разу батьки впали в глибокий розпач. Отже їхня кров, їхнє кохання прокляті! Передовсім їхнє кохання! Йому двадцять вісім, їй двадцять два, і вся їхня пристрасна любов неспроможна створити частинку нормального життя. Вони більше не просили краси чи розуму як для первістка; але дитину, дитину, як в усіх!

Нове горе породило нові спалахи зболілого кохання, шалене жадання раз і назавжди порятувати святість своєї любові. Несподівано на світ прийшли близнята, і один в один повторилося те, що було з двома старшими.

Попри безмірну гіркоту Мадзіні і Берта відчували ще й страшенну жалість до своїх чотирьох синів. Треба було витягувати з найглибшого тваринного стану вже не їхні душі, а сам інстинкт, що пропав. Вони не вмiли ковтати, пересуватися, навіть сидіти. Зрештою вони навчилися ходити, але на все натикалися, бо не зважали на перешкоди. Коли їх мили, вони ревіли, аж їхні лиця наливалися кров'ю. Оживлялися вони лише тоді, коли їли чи коли бачили яскраві кольори або чули грім. Тоді вони сміялися, висолоплювали язика і пускали ріки слини, випромінюючи звірине шаленство. Натомість мали певну здатність імітувати; та нічого більшого добитися від них не могли.

Здавалося, на близнятах жадливе потомство завершилося. Та минуло три роки, і вони знову гаряче запрагнули ще однієї дитини, сподіваючись, що тривалий час, що минув, пом'якшив фатум.

Вони не втамували свої надії. І в цьому пекучому жаданні, що доходило до шаленства через їхню неплідність, вони озлобилися. До цього моменту кожен з них брав на себе частину відповідальності за нещастя дітей; та через безнадійність покути перед лицем чотирьох недоумків,

яких вони породили, назовні виплескувалася настійна потреба звинувачувати інших, яка є характерною для нижчих сердець.

Почали вони зі зміни займенника: *твої* діти. А позаяк окрім образи, тут був іще натяк, атмосфера згущувалася.

— Мені здається, — сказав одного вечора Мадзіні, що допіру ввійшов і мив руки, — що ти могла би тримати хлопців у більшій чистоті.

Берта продовжувала читати, ніби не чула.

— Це вперше, — озвалася вона за хвилику, — я бачу, що тебе хвилює стан твоїх дітей.

Мадзіні трохи повернув до неї обличчя, силувано усміхнувшись:

— Наших дітей, хіба ні?

— Гарзд, наших дітей. Так тобі подобається? — вона підвела очі.

Цього разу Мадзіні висловився чітко:

— Гадаю, ти не казатимеш, що це моя вина?

— Ах, ні! — усміхнулася Берта, дуже збліднувши. — Але, припускаю, що й не моя!.. Ще цього бракувало... — прошепотіла вона.

— Чого бракувало?

— Якщо і є чиясь вина, то не моя, зятям це собі! Саме це я хотіла тобі сказати.

Чоловік дивився на неї якусь мить із диким бажанням накинутися.

— Облишмо це! — промовив він, урешті витираючи руки.

— Як знаєш. Та якщо ти хочеш сказати...

— Берта!

— Як хочеш!

То була перша сутичка, за нею були інші. Та в немінучих примиреннях їхні душі поєднувалися з подвійним екстазом і маренням про ще одну дитину.

Так народилася дівчинка. Два роки прожили вони з тривогою на поверхні душі, завжди сподіваючись іще однієї біди. Проте нічого не сталося, і батьки віддали їй усю свою благодушність: крихітка зростала неймовірною мазункою і пустункою.

Коли ще донедавна Берта завжди дбала про своїх дітей, то після народження малої Берточки майже зовсім забула про інших. Одна згадка про них жахала її, як щось страхотливе, що її змусили зробити. З Мадзіні, хоча й не так явно, діялося те саме.

Не принесло це миру в їхні душі. Через найменше нездужання донечки, яку вони страшенно боялися втратити, назовні виплескувалася злість за їхнє гниле потомство.

У них надто довго збиралася жовч, тож чаша переповнилася, і за найменшого контакту назовні виплескувалася злоба. Після першої запеклої сварки вони втратили взаємну повагу; бо якщо є щось, до чого людину тягне із жорстокою насолодою, то це — коли вже почав — принижувати іншого до кінця. Раніше вони стримувалися через взаємний брак успіху; тепер, коли він прийшов, кожен із них, приписуючи його собі, відчував більшу ганьбу за чотирьох виродків, що їх інший примусив його породити.

Із цими почуттями вже не йшлося про якусь прихильність до чотирьох старших дітей. Служниця їх одягала, годувала, вкладала спати — усе це відверто грубо. Їх майже ніколи не мили. Цілими днями сиділи вони перед загорожею, позбавлені бодай якоїсь ласки.

Так Берточці сповнилося чотири роки, і тої ночі, від ласощів, в яких батьки аж ніяк не могли їй відмовити, малу стало кидати то в жар, то в холод. І страх побачити, як вона помре чи стане ідіоткою, знову роз'ятрив неминущу душевну рану.

Уже три години вони не розмовляли, і приводом, як майже завжди, були гучні кроки Мадзіні.

— Заради Бога! Ти можеш ходити тихіше? Скільки разів?..

— Гаразд, я забув. Я роблю це ненавмисно.

Вона презирливо посміхнулася:

— Так я тобі й повірила!

— Ліпше я тобі ніколи не вірив би... сухотнице!

— Що?! Що ти сказав?..

— Нічого!

— Так, я щось почула! Послухай: не знаю, що ти там сказав, але присягаюся, що я воліла би мати будь-що, ніж такого батька, якого мав ти!

Мадзіні зблід.

— Нарешті! — пробурмотів він крізь стиснуті зуби. — Нарешті, гадюко, ти сказала те, що хотіла!

— Так, гадюка, так! Але мої батьки були здорові. Чуєш? Здорові! Мій батько не помер від білої гарячки! Я мала би дітей, як у всіх! Це твої діти, твої оті четверо!

Мадзіні своєю чергою вибухнув.

— Сухотна гадюка! Ось що я тобі сказав і що хочу сказати! Запитай, запитай у лікаря, хто більше винен у менінгіті твоїх синів: мій батько чи твоя подзьобана легеня, гадюко!

Вони продовжували все несамовитіше, доки стогін Берточки миттєво запечатав їм уста. О першій ночі легка нестравність минула, і — як це буває з усіма молодими подружжями, які бодай колись пристрасно любилися, — прийшло примирення, то палкіше, що гидкішими були образи.

Настав чудовий ранок, і, вставши, Берта сплюнула кров. Без сумніву, значно були в цьому винні хвилювання і погано проведена ніч. Мадзіні довго тримав її в обіймах, а вона гірко плакала, і жодне з них не наважилося сказати й слова.

О десятій вирішили по обіді піти на прогулянку. Позаяк часу було обмаль, наказали служниці зарізати курку.

Променистий день зірвав ідіотів з їхньої лавки. Тож поки служниця в кухні перерізала курці горло, обережно пускаючи кров (Берта від матері навчилася в такий спосіб зберігати свіжість м'яса), відчула позад себе щось таке, як подих. Обернувшись, вона побачила чотирьох ідіотів, які, стоячи плечем до плеча, і вражено дивилися на цю процедуру... Червоне... червоне...

— Пані! Діти тут, на кухні.

Прийшла Берта; вона не хотіла, щоб вони хоч колись сюди потикалися. І навіть у цю годину цілковитого прощення, забуття і відвойованого щастя вона не могла уникнути цього жахливого видовиська! Бо що сильнішими були її спалахи любові до чоловіка і доньки, то більше драгували її ці виродки.

— Хай вийдуть, Маріє! Вижени їх! Кажу тобі: вижени!

Четверо нещасних недоумків, яких грубо виштовхали геть, повернулися на свою лавку.

По обіді всі кудись подалися. Служниця поїхала в Буенос-Айрес, а подружжя пішло прогулятися околицями. Із заходом сонця вони повернулися. Однак Берта на хвилюку спинилася, бо хотіла привітатися з сусідами навпроти. Донька відразу шмигнула додому.

Тим часом ідіоти весь день просиділи безвилазно на лавці. Сонце закотилося вже за огорожу й почало щезати, і вони знай дивилися на цеглини, інертніші, ніж будь-коли.

Зненацька між їхніми очами й огорожею щось постало. Їхня сестра, стомлена після п'яти годин з батьками, захотіла побачити щось сама. Спинившись унизу огорожі, вона замислено дивилася на її верхівку. Не було сумніву, що вона хоче забратися нагору. Врешті зважилася вилізти на поламаний стілець, але до верху не дістала. Відтак засто-